

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma ja sen taustaksi laaditut dokumentit muodostavat varsin laajan ja kattavan kokonaisuuden. Suunnitelman taustamateriaaliksi laaditussa riskien ja haavoittuvuuksien tarkastelussa omana päälukunaan esille tuodut riskit luontoympäristössä jäävät kuitenkin liian vähälle huomiolle suunnitelman keskittyessä yhteiskunnallisiin vaikutuksiin.

Suunnitelma on laadittu valtion organisaatioiden yhteistyönä ja sisältää lähinnä valtionhallinnon politiikkatoimia. Paikallishallinnon roolia on käsitelty muusta erillisenä teemana ja esitetty suoraan vain harvassa toimenpiteessä. Yhteiskunnan muiden toimijoiden, kuten yritysten, järjestöjen ja kansalaisten aktiivista roolia ei ole vielä juurikaan käsitelty. Sopeutuminen edellyttää toimia kaikilla tasoilla, ja erityisesti kaupunkien vahvempi integraatio suunnitelman teemoihin olisi toivottavaa. Seuraavissa vaiheissa ja suunnitelman käytännön toimeenpanossa sekä resursoinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota vielä entistä laajempaan yhteistyöhön ja koko yhteiskunnan osallistamiseen.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Kappaleessa 2.2.4 todetaan, että kansainvälisessä vertailussa Suomen rajojen sisäpuolella tapahtuvat ilmastonmuutoksen seuraukset näyttävät erityisesti seuraavan vuosikymmenen aikana jäävän verrattain pieniksi ja että Suomi on hyvin varautunut ilmastonmuutoksen tuomiin lisähaasteisiin. Tilannekuva on varsin optimistinen verrattuna moniin kansainvälisiin tutkimuksiin, eikä tarvittavien toimien kiireellisyys tule suunnitelmassa riittävästi esille.

Tiedeyhteisö on tuonut esille, että koko biosfääri on ihmisen toiminnan vuoksi kokemassa rajua muutosta, joka vaarantaa myös ihmislajin oman olemassaolon [esim. Barnosky, A., Hadly, E., Bascompte, J. et al. Approaching a state shift in Earth's biosphere. *Nature* 486, 52–58 (2012). <https://doi.org/10.1038/nature11018>]. Kansainvälisen ilmastopaneelin kuudennen arviointiraportin mukaan 30–50 prosenttia maapallon maa-alasta, makeista vesistä ja meristä tulee saattaa tehokkaan suojelun tai ennallistamisen piiriin vuoteen 2030 mennessä, jotta ekosysteemien toimivuus voidaan turvata. Tavoitteista ollaan Suomessa vielä kaukana, ja toimenpiteet ovat kiireellisiä.

Myös ehdotuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta todetaan, että terveet ekosysteemit tarjoavat suojaa ilmastonmuutoksen aiheuttamilta luonnonkatastrofeilta ja ovat Euroopan häiriönsietokyvyn perusta [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0304&from=EN>]. Ehdotus sisältää sitovat tavoitteet jo tälle vuosikymmenelle.

Suomessakin ilmastonmuutos kytkeytyy muihin ilmiöihin, kuten luontokatoon, monimutkaisten vaikutusketjujen kautta. Esimerkiksi Itämeren lämpeneminen, happivaje, metaanipäästöt ja ravinnekuormitus muodostavat toisiaan vahvistavan noidankehän, jonka pysäyttäminen edellyttää voimakkaita ja nopeita toimia. Arktisen alueen taas on uusimmissa tutkimuksissa todettu lämpenevän jopa neljä kertaa nopeammin kuin maapallo keskimäärin [Rantanen, M., Karpechko, A. Y., Lipponen, A. et al. (2022). The Arctic has warmed nearly four times faster than the globe since 1979. *Communications Earth and Environment*, <https://www.nature.com/articles/s43247-022-00498-3>].

Myöskään paikallistason vertailuissa saadut tutkimustulokset eivät yksinomaan tue käsitystä hyvästä varautumisesta. Esimerkiksi neljän eurooppalaisen kaupungin vertailussa Turku todettiin edelläkävijäksi ilmastonmuutoksen torjunnassa, mutta sopeutumisessa riittää kirittävää [Kern, K., Grönholm, S., Haupt, W. et al. Matching Forerunner Cities: Assessing Turku's Climate Policy in Comparison with Malmö, Groningen and Rostock. *Turku Urban Research Program's Research Reports 1/2021*. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/kto-tutkimusraportteja_1-2021.pdf].

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Suunnitelman visiona on hyvinvointi ja turvallisuus muuttuvassa ilmastossa. Jo otsikosta tulisi ilmetä, että tällä tarkoitetaan sekä luonnon että yhteiskunnan hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa. Samoin ensimmäisenä päämääränä oleva vahva tahto sopeutua ilmastonmuutokseen tulisi muuttaa vahvaksi tahdoksi huolehtia sekä luonnon että yhteiskunnan edellytyksistä sopeutua ilmastonmuutokseen.

Päämääriksi valitut tahto, keinot ja kyky sopeutua ovat varsin yleisluontoisia eivätkä kenties palvele seurantaa ja raportointia parhaalla mahdollisella tavalla. Vaihtoehtoisesti sopeutumisen päämäärät

voisi johtaa suoraan kappaleessa 2.5.9 viitatus YK:n Sendai-viitekehyksen prioriteeteista (1. understanding disaster risk; 2. strengthening disaster risk governance to manage disaster risk; 3. investing in disaster risk reduction for resilience; 4. enhancing disaster preparedness for effective response, and to «Build Back Better» in recovery, rehabilitation and reconstruction). Turun kaupungin ilmastosuunnitelmaan sisältyvässä sopeutumisen toimenpidekokonaisuudessa on päädytty käyttämään tätä jakoa, sillä se auttaa jäsentämään kokonaisuutta ja antaa työlle kansainvälisen viitekehyksen.

Selkeyden vuoksi luvun 2.5 teemat voisi jakaa toimialakohtaisiin (2.5.2–2.5.7) ja poikkileikkaaviin (2.5.1 ja 2.5.8–2.5.12) teemoihin, jolloin kokonaisuuden voisi myös kuvata matriisina. Jos tässäkin vielä pyrkisi ryhmittelemään poikkileikkaavat teemat Sendai-viitekehyksen prioriteettien mukaisesti, niin se kytkisi tavoitteet ja toimet suoremmin päämääriin ja palvelisi siten myös seurantaa ja raportointia.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Sopeutumisen organisoinnissa kansallisen tason strategisen suunnittelun ja ennakkoinnin tavoitteiden aikataulu (vuoteen 2030 mennessä) on riittämätön. Strateginen suunnittelu luo työlle perustan, ja näiden tavoitteiden tulisi toteutua pikaisesti, viimeistään vuoden 2026 väliarviointiin mennessä.

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön osalta suunnitelmassa on tunnistettu lainsäädäntöön, suunnitteluun ja tietoaisteistoihin liittyviä kehittämistarpeita. Huomiota tulisi tässä yhteydessä kiinnittää myös kriittisen infrastruktuurin toimintavarmuutta parantaviin investointeihin. Varsinkin seudullisena yhteistyönä ennakoiden ja kustannustehokkaasti toteutettavat investoinnit ovat varautumisen kannalta keskeisiä. Tähän liittyvät keskeisesti myös rahoituksen toimenpiteet (tavoite 18).

Rakennetun ympäristön toimenpiteen 8.3 tulisi sisältää myös ekologisten yhteyksien täydennystarpeet, ja rakennetun ympäristön viherryttämisen tulisi muutoinkin olla mukana joko

tavoitteessa 8 tai luontopohjaisten ratkaisuiden tavoitteessa 13. Maankäytön suunnittelu liittyy vahvasti myös moneen muuhun suunnitelman teemaan, kuten terveyden suojeluun.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Luonnon monimuotoisuus (2.5.5.3) on aivan keskeinen asia, joka tulisi nostaa vähintään omaksi teemakseen ennen muita maankäyttöön liittyviä teemoja. Suunnitelmassa tulisi tuoda esille käynnissä olevista muutoksista johtuva suojelun ja ennallistamisen merkittävä ja kiireellinen lisäämistarve sekä myös sitä kautta muulle maankäytölle aiheutuvat rajoitteet ja muutostarpeet.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveyden suojelu ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojelu' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Rahoitus (tavoite 18) liittyy keskeisesti moniin teemoihin. Ilmasto- ja ympäristötavoitteet tulisi huomioida kaikessa rahoituksessa muun muassa EU:n kestävä rahoituksen taksonomian kriteeristöjä soveltaen. Esimerkiksi rakennetun ympäristön (2.5.4.3) osalta tulisi pystyä johtamaan aukottomasti yhteys ajantasaisista ilmastoskenaarioista käytännön suunnitteluohjeisiin (mitoitussäät ym.) ja hankkeiden toteutukseen sekä rahoitukseen. Toimintamalleja ja prosesseja on siten kehitettävä monella tasolla ja monien eri alojen asiantuntijoiden yhteistyönä.

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tietopohjan vahvistamisessa ja tiedon jalkauttamisessa tiedon on oltava alueellisesti riittävän tarkkaa, jotta sitä voidaan hyödyntää paikallistasolla. Yhteiset, avoimet ja helposti löydettävät paikkatietoaineistot ja tietokannat palvelevat tätä tarkoitusta, ja niiden kokoamiseksi tarvitaan hyvää koordinaatiota.

Teknisten ja luonnontieteiden lisäksi tarvitaan myös ihmistieteiden näkökulmia. Esimerkiksi psykologian, kulttuurintutkimuksen, ympäristöetiikan tai ekoteologian asiantuntemus voi auttaa paitsi ilmiöiden ymmärtämisessä myös tarvittavien muutosten toteuttamisessa yhteiskunnassa. Kulttuuriperinnön kaksisuuntainen rooli onkin tunnistettu sitä käsittelevässä teemassa 2.5.7.

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kansainvälisessä yhteistyössä on oleellista huomioida myös paikallistaso. Esimerkiksi tavoitteessa 23 valtionhallinnon aktiivinen osallistuminen ja tuki EU:n kaupunkimissioihin on tarpeen.

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Seuranta ja arviointia tulee kehittää yhteistyössä siten, että se palvelee myös paikallistasoa ja tuottaa kuntakohtaisia seurantatietoja.

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Esitetyt lisäselvitystä vaativat toimenpiteet ovat tärkeitä. Yksityisen sektorin ja järjestöjen sekä myös asukkaiden kanssa tehtävässä yhteistyössä kunnilla on paikallistason vaikuttajana olennainen rooli. Samoin julkisissa hankinnoissa kuntien osuus on merkittävä.

17. Miten arvoisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

Toimenpiteiden kuvaukset ja vastuut ovat vielä osin keskeneräisiä. Useimmille toimenpiteille vastuutahot on tunnistettu ministeriön tarkkuudella, mutta toisinaan vastuutahoja on suuri määrä tai ilmaukset ovat epämääräisiä ("ministeriöt", "hallinnonalojen virastot ja muut organisaatiot"). Vastuutahot-otsikon alla on lisäksi toteuttamiseen, osallistumiseen tai yhteistyöhön liittyviä rooleja.

Vastuita ja muita rooleja tulisikin selkeyttää. Kaikille toimenpiteille tulisi esittää selkeästi ainakin päävastuussa olevat tahot, joiden vastuulla on myös koordinoita tarvittavaa laajempaa yhteistyötä.

Ilmastolain mukaisesti suunnitelman toimet velvoittavat ensisijaisesti valtion viranomaisia, mutta kunnilla on merkittävä paikallinen ohjausvaikutus ja siten keskeinen rooli suuressa osassa esitettyjä toimenpiteitä.

Hallinnon organisaatioiden lisäksi tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden osallistuminen on keskeistä, ja muun muassa Suomen Akatemian tutkimusohjelmissa on jo tuotettukin merkityksellistä uutta tietoa. Esimerkiksi CLIHE-ohjelma liittyy suoraan terveyden suojelun, tietopohjan vahvistamisen ja seurannan teemoihin.

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

Kaupungeilla on merkittävä paikallinen ohjausvaikutus hyvin suuressa joukossa suunnitelman toimenpiteitä ja valmius yhteistyöhön. Turun kaupungin ilmastosuunnitelma 2029 noudattaa Euroopan Unionin yhteistä mallia (SECAP, Sustainable Energy and Climate Action Plan) ja sisältää ilmastopolitiikan toimintalinjat ja välitavoitteet vuosille 2025 ja 2029 sekä kehityspolun vuoteen 2035. Suunnitelma käsittää sekä ilmastonmuutoksen hillinnän että sopeutumisen. Päämääränä on toteuttaa yhdessä tavoite hiilineutraalista kaupunkialueesta 2029 ja varautua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sekä vahvistaa Turun asemaa ilmastoratkaisujen kansainvälisenä edelläkävijänä. Turun ilmastosuunnitelman sopeutumisen kokonaisuus sisältää riskien ja haavoittuvuuden analyysin sekä toimet ilmatoriskien ymmärtämisen syventämiseksi, riskien suunnitelmallisen hallinnan vahvistamiseksi, sietokykyä parantavien investointien edistämiseksi ja katastrofivalmiuden kehittämiseksi.

Turku on myös yhdessä Varsinais-Suomen liiton kanssa sitoutunut EU:n ilmastonmuutokseen sopeutumisen missioon, jonka päätavoitteena on tukea alueita ja yhteisöjä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa vuoteen 2030 mennessä. Tähän liittyvä RESIST on yksi ensimmäisistä komission rahoittamista suurista demonstraatiohankkeista, jotka tuovat systeemisiä muutoksia ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Turussa on tähänkin mennessä toteutettu useita ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja sopeutumisen yhteishankkeita, kuten Canemure parhaillaan tai iWater sitä ennen.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

Ilmastonmuutoksen seurausten ennaltaehkäisy, vähentäminen ja niihin varautuminen ovat jo lähtökohtaisesti vaikutuksiltaan positiivisia, mutta kuten suunnitelmassa on todettukin, laajalla toimenpidekokonaisuudella on myös monia oheisvaikutuksia, joihin tulee työn jatkossa kiinnittää huomiota. Esitettyjen taloudellisten, terveydellisten ja sosiaalisten vaikutusten lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää luontovaikutuksiin.

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

-

Meretoja Miika
Turun kaupunki - Ilmasto- ja ympäristöpolitiikka